

פרק 9 - עבודה

מקורות והגדרות

המקור העיקרי לנתונים המוצגים בפרק זה הוא סקר כוח אדם שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. סקר כוח אדם הוא סקר מרכזי הנערך בקרב משקי בית ומשמש למעקב שוטף אחר ההתפתחויות בכוח העבודה בישראל, גודלו ותכונותיו, היקף האבטלה ועוד.

החל ב-1999 הוכנו אומדני האוכלוסייה בסקר על בסיס תוצאות מפקד האוכלוסין והדיוור משנת 1995 והופעלה שיטת אמידה חדשה בסקר. החל ב-2010 מחושבים אומדני האוכלוסייה בסקר על בסיס תוצאות מפקד האוכלוסין משנת 2008.

אוכלוסיית הסקר כוללת את האוכלוסייה הקבועה של מדינת ישראל בגילאי 15 ומעלה. באוכלוסיית הסקר נכללים: תושבים קבועים השהים בישראל, תושבים קבועים השהים מחוץ לישראל פחות משנה, עולים חדשים ועולים בכוח (מרגע בואם לישראל), תיירים, מתנדבים או תושבים ארעיים השהים בישראל יותר משנה ברציפות. באוכלוסיית הסקר **לא נכללים**: תושבים קבועים השהים מחוץ לישראל שנה או יותר ברציפות, תיירים, מתנדבים או תושבים ארעיים השהים בישראל שנה או פחות, דיפלומטים ואנשי או"ם.

רוב אוכלוסיית הסקר בנויה ממדגמים שנתיים שוטפים. חלק קטן מאוכלוסיית הסקר הוא מדגם קבוע (אשר הוצא ממפקד אוכלוסין 2008), שתכונותיו אינן משתנות לאורך זמן. המדגם הקבוע (שאינו מכוסה במדגמי הסקר השוטפים) כולל את המתגוררים במוסדות (בתי חולים, צוות המתגורר בבתי אבות סיעודיים, בתי סוהר, פנימיות ועוד).

נתוני המועסקים בלוחות 9.1-9.3 אינם כוללים את המדגם הקבוע, ולכן סה"כ המועסקים המצוין בלוחות עשוי להיות שונה בהשוואה לסה"כ המועסקים המצוין ביתר הלוחות.

מאז תחילת סקר כוח אדם (החל בשנות ה-50) הוא התנהל לפי המלצותיו של ארגון העבודה הבינלאומי (ILO), אשר מצדד בשתי גישות למדידת תכונות כוח העבודה: האחת מצדדת במדידת כוח העבודה האזרחי והשנייה במדידת כלל כוח העבודה (כולל המשרתים בשירות צבאי או קבע). בישראל הוחלט, מאז ראשיתו של הסקר, להשתמש במדידת כוח העבודה האזרחי. שיטה זו הייתה נהוגה עד סוף 2011. החל בשנת 2012 סקר כוח אדם עבר ממדידה של תכונות כוח עבודה אזרחי למדידה של תכונות כוח עבודה כללי, כך שעד 2011 (כולל) המונח כוח העבודה מתייחס לכוח העבודה האזרחי, אשר אינו כולל את אנשי הצבא. כמו כן, בשנת 2012 בוצע מעבר בסקר ממתכונת רבעונית למתכונת חודשית. עם המעבר לסקר החודשי, חלו שינויים ברמות של מדדי התעסוקה. כלומר - המשתתפים בכוח העבודה, המועסקים והבלתי מועסקים - כל אלה השתנו בהשוואה לעבר.

עם המעבר למתכונת החדשה של הסקר נוצר "שבר בסדרה", והיכולת להשוות את נתוני העבר עם נתוני ההווה מוגבלת. חשוב להדגיש כי "השבר" בסדרה הינו פועל יוצא של השינוי באופן המדידה ואינו נובע מהתופעות הכלכליות במשק באותה תקופה.

יש לשים לב כי לא ניתן להשוות את נתוני שנת 2012 לנתוני השנים הקודמות, עקב מעבר מסקר כוח אדם רבעוני לסקר כוח אדם חודשי ובשל מעבר ממדידה של תכונות כוח עבודה אזרחי למדידה של תכונות כוח עבודה כללי.

לוחות 1-24: הלמ"ס, סקרי כח אדם

- **השבוע הקובע** - השבוע המסתיים בשבת שלפני הפקידה בסקר.
- **כוח העבודה השבועי** - בני 15 ומעלה שהיו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע, לפי ההגדרות להלן (עד שנת 2011 כולל, המונח התייחס לכוח העבודה האזרחי והוא לא כלל את אלה שבשירות צבאי חובה או קבע).
- **אינם בכוח העבודה השבועי** - כל בני ה-15 ומעלה שלא היו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע. בקבוצה זו כלולים תלמידים שלא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע, אנשים שעבדו בהתנדבות ללא כל תמורה, אנשים שעבדו בחו"ל מטעם מוסד או חברה לא ישראלים, אנשים שטיפלו בילדים/בבן משפחה/במשק הבית ולא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע מחוץ למשק הבית, אנשים שאינם מסוגלים לעבוד, אנשים החיים מקצבה, מפנסיה, מרנטה וכו' ושלא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע. כמו כן, נכללים בקבוצה זו בני משפחה שעבדו בעסק המשפחתי ללא תשלום פחות מ-15 שעות בשבוע הקובע ואנשים השוהים במוסדות שעבדו פחות מ-15 שעות בשבוע הקובע.
- **גיל העבודה** - גברים בני 15-66 (עד גיל 67) נשים בנות 15-61 (עד גיל 62). עד שנת 2008: גברים בני 15-64 (עד גיל 65), נשים בנות 15-59 (עד גיל 60).
- **מועסקים** - אנשים שעבדו בישראל (או בחו"ל מטעם מוסד או חברה ישראלים) בעבודה כלשהי, שעה אחת לפחות בשבוע הקובע, תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת. כל העובדים בקיבוצים, בני משפחה שעבדו בעסק המשפחתי בשבוע הקובע ללא תשלום 15 שעות או יותר, אנשים השוהים במוסדות שעבדו 15 שעות או יותר בשבוע הקובע, משרתים בצבא (חובה או קבע), אנשים שנעדרו זמנית מעבודתם בשבוע הקובע.
 - קבוצת המועסקים מורכבת משלוש קבוצות משנה:
 - א. **עבדו בהיקף מלא** - עובדים שעבדו 35 שעות או יותר בשבוע הקובע.
 - ב. **עבדו בהיקף חלקי** - עובדים שעבדו 1 עד 34 שעות בשבוע הקובע (כולל שעות הכנה). **הערה:** מועסקים מלא/חלקית – היקף העבודה נקבע על פי מספר שעות העבודה שעובד מועסק בדרך כלל (לא בהכרח בשבוע הקובע).
 - ג. **נעדרו זמנית מעבודתם** - עובדים שנעדרו זמנית מעבודתם במשך כל השבוע הקובע עקב מחלה, חופשה, שירות מילואים, צמצום בהיקף העבודה, סכסוך עבודה, הפסקה זמנית של העבודה (עד ל-30 יום) או סיבה אחרת. (בהגדרה זו לא נכללו אנשים שנעדרו רק בחלק מהשבוע הקובע).
- **בלתי מועסקים** - בהגדרה זו נכללים עובדים שנעדרו זמנית מעבודתם אם יש להם זיקה רשמית למקום העבודה, כלומר חזרתם לעבודה אצל אותו מעסיק בתום תקופת ההיעדרות מובטחת. נעדרים יותר משנה אינם נכללים בקבוצה זו.

החל ב-1995 אדם שנעדר מעבודתו ובו זמנית חיפש עבודה באופן פעיל הוגדר כנעדר זמנית מעבודתו, כלומר - כמועסק, בניגוד לשנים קודמות בהן הוגדר כבלתי-מועסק.
- **בלתי מועסקים** - אנשים שלא עבדו כלל (אפילו לא שעה אחת) בשבוע הקובע, וחיפשו עבודה באופן פעיל בארבעת השבועות שקדמו לפקידתם בסקר ע"י רישום בלשכת עבודה של שירות התעסוקה, ע"י פנייה אישית או בכתב למעסיק או בדרכים אחרות, והיו יכולים להתחיל לעבוד בשבוע הקובע, לו הוצעה להם עבודה מתאימה ("זמינים לעבודה"), כולל אלו שהובטחה להם עבודה בתוך 30 יום. יש לציין כי אדם שלא היה זמין לעבודה בשבוע הקובע בשל מחלה או מילואים - ייחשב בלתי מועסק.

קבוצת הבלתי מועסקים מורכבת משתי תת-קבוצות :

- א. אלה שעבדו בישראל או בחו"ל (מטעם מוסד או חברה ישראליים) ב-12 החודשים שקדמו לפקידתם בסקר.
- ב. אלה שלא עבדו בישראל או בחו"ל (מטעם מוסד או חברה ישראליים) ב-12 החודשים שקדמו לפקידתם בסקר.

- **צורת יישוב**
הנתונים לפי צורת יישוב לשנת הסקר מוצגים על סמך עדכון אומדני אוכלוסיית היישובים, נכון לשנה קודמת. בלוחות 2,3,20 - החל משנת 2013 עודכנו גבולות המטרופולינים הקיימים : בטבעת החיצונית של מטרופולין תל-אביב הוגדרה גזרה חדשה ליישובים הישראליים באזור יהודה והשומרון. מדובר בתוספת של יישובים, ללא רצף טריטוריאלי בין יישוב ליישוב. עד 2012 הוגדרו הנתונים על מטרופולין תל-אביב בהתאם להגדרה שנקבעה לקראת מפקד 1995. בין מפקד 1995 למפקד 2008 לא השתנתה הגדרת מטרופולין ת"א (ראה חלוקה גיאוגרפית של מטרופולין תל-אביב, בפרק המבוא והסברים של השנתון).
- **שנות לימוד**
מספר השנים שאדם למד לימוד **סדיר בבתי ספר**, כולל שנת הלימודים הנוכחית (אם לומד). לא כולל לימוד עצמי או השתתפות בקורסים לא סדירים.
- **ענף כלכלי**
הענף הכלכלי שאליו משתייך המפעל או המוסד ("יחידת הסיווג") שהמועסק עובד בו. הענף הכלכלי נקבע לפי הפעילות הכלכלית שיחידת הסיווג מבצעת. במקרה שהמפעל עוסק ביותר מפעילות כלכלית אחת והפעילויות השונות ניתנות להפרדה ל"יחידות סיווג" (כגון : מפעל טקסטיל העוסק בטוויה, אריגה ותפירה, או מוסד כמו עירייה), הענף הכלכלי נקבע על פי פעילויות היחידה שבה המועסק עובד. יחידת עזר המספקת את צורכי המפעל עצמו ואין לה הנהלת חשבונות משלה, אינה נחשבת ליחידת סיווג נפרדת.
אם המפעל עוסק במספר פעילויות כלכליות שלא ניתן להפרידן לפי מחלקות, ייקבע הענף הכלכלי לפי הפעילות הכלכלית העיקרית.
החל בשנת 2013, הנתונים המובאים לפי ענף כלכלי הינם לפי הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011, המבוסס על סיווג האו"ם 2008.
סיווג זה מחליף את הסיווג הקודם, הסיווג האחד של הכלכלה 1993, שלפיו סווגו הנתונים בשנים 1995-2012. הסבר מפורט על סיווג ענפי הכלכלה, ראה : "הסיווג האחד של ענפי הכלכלה, 2011", פרסום טכני מספר 80, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2012.

סדר	שם סדר	מספרי ענפים ראשיים	תיאור ענפים ראשיים
A	חקלאות, ייעור ודיג	04-01	גידולים צמחיים; ייעור וכריתת עצים; דיג וחקלאות ימית; גידול בעלי חיים, ציד ופעילויות נלוות
B	כרייה וחציבה	09-05	כריית פחם; הפקת נפט גולמי וגז טבעי; כריית עפרות מתכת; סוגים אחרים של כרייה וחציבה; פעילויות עזר לכרייה
C	תעשייה וחרושת	34-10	ייצור מוצרי מזון; ייצור משקאות; ייצור מוצרי טבק; ייצור טקסטיל; ייצור מוצרי

<p>הלבשה; ייצור ועיבוד של מוצרי עור ושל אביזרים נלווים; ייצור מוצרי עץ ומוצרי עץ ושעם, פרט לרהיטים; ייצור מוצרי קש ומוצרים מחומרי קליעה; ייצור נייר ומוצרים; הדפסה ושכפול של חומר תקשורת מוקלט; ייצור קוק ומוצרי נפט גולמי מזוקק; ייצור כימיקלים ומוצריהם; ייצור תרופות קונבנציונליות ותרופות הומאופתיות; ייצור מוצרי גומי ופלסטיק; ייצור מוצרים אחרים על בסיס מינרלים אל-מתכתיים; תעשיית מתכות בסיסיות; ייצור מוצרי מתכת בהרכבה, פרט למכונות ולציוד; ייצור מחשבים, מכשור אלקטרוני ואופטי; ייצור ציוד חשמלי; ייצור מכונות וציוד לנמ"א; ייצור כלי רכב מנועיים ונגררים; ייצור כלי תחבורה והובלה אחרים; ייצור רהיטים; ענפי ייצור אחרים; תיקון, תחזוקה והתקנה של מכונות ציוד; עיבוד יהלומים</p>			
<p>אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר (קירור)</p>	35	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר	D
<p>אגירת מים, טיפול ואספקה; שירותי ביוב; איסוף, טיפול וסילוק של אשפה ופסולת; מחזור (והשבה) של חומרים; שירותי טיהור ושירותים אחרים לטיפול בפסולת</p>	39-36	אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור	E
<p>בניית מבנים ובניינים; עבודות הנדסה אזרחית; עבודות בנייה מיוחדות</p>	43-41	בינוי	F
<p>מסחר סיטוני וקמעוני בכלי רכב מנועיים ובאופנועים ותיקונים; מסחר סיטוני, פרט לכלי רכב מנועיים ולאופנועים; מכירה קמעונית, פרט לכלי רכב מנועיים ולאופנועים</p>	47-45	מסחר סיטוני וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים	G
<p>הובלה יבשתית והובלה באמצעות קווי צינורות; הובלה ימית; הובלה אווירית; אחסנה ושירותי עזר לתחבורה; שירותי דואר ובלדרות</p>	53-49	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות	H
<p>שירותי אירוח; שירותי מזון ומשקאות</p>	56-55	שירותי אירוח ואוכל	I
<p>הוצאה לאור; הפקה, פוסט-פרודקשן והפצה של סרטי קולנוע, סרטי וידאו, תכניות טלוויזיה, הקלטה והוצאה לאור של קול ומוזיקה; שידור תוכניות רדיו וטלוויזיה; שירותי תקשורת; תכנות מחשבים, ייעוץ בתחום המחשבים ושירותים נלווים אחרים; שירותי מידע</p>	63-58	מידע ותקשורת	J
<p>שירותים פיננסיים, פרט לביטוח ולקרנות</p>	66-64	שירותים	K

פיננסיים ושירותי ביטוח		פנסיה; ביטוח, ביטוח משנה וקרנות פנסיה, פרט לביטוח לאומי חובה; פעילויות עזר הנלוות לשירותים פיננסיים ולשירותי ביטוח
L	פעילויות בנדל"ן	68
M	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים	75-69
N	שירותי ניהול ותמיכה	82-77
O	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי חובה	84-83
P	חינוך	85
Q	שירותי בריאות ושירותי רווחה וסעד	88-86
R	אמנות, בידור ופנאי	93-90
S	שירותים אחרים	96-94
T	משקי בית כמקומות תעסוקה; משקי בית המייצרים מגוון טובין ושירותים לשימוש עצמי	98-97
U	ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים	99
		ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים

תחום ההיי-טק - הגדרת תחום ההיי-טק מבוססת על סיווג ענפי הכלכלה 2011 ועל הגדרות ה-OECD וה-EUROSTAT (עד שנת 2012 התבססה הגדרת תחום ההיי-טק על סיווג 1993).
בתחום ההיי-טק נכללים **ענפי תעשייה** (תעשיות טכנולוגיה עילית) ו**ענפי שירותים** (שירותים עתירי ידע). **ענפי התעשייה** בתחום כוללים: ייצור תרופות רגילות ותרופות הומאופתיות (21), ייצור מחשבים, מכשור אלקטרוני ואופטי (26), ייצור כלי טיס חלליות וציוד נלווה (303). **ענפי השירותים** בתחום כוללים: שירותי תקשורת (61), תכנות מחשבים, ייעוץ בתחום המחשבים ושירותים נלווים אחרים (62), עיבוד נתונים, אחסון ושירותים נלווים; אתרי שער לאינטרנט (631), מרכזי מחקר ופיתוח (720), מחקר ופיתוח בהנדסה ובמדעי הטבע (721).

משלח יד - מתייחס לאוסף הפעילויות והעיסוקים שהאדם מבצע במקום עבודתו, בלי להתחשב במקצוע שלמד, אם אינו עוסק בו. החל בשנת 2013, הנתונים המובאים לפי משלח יד הינם לפי הסיווג האחיד של משלחי היד 2011, המחליף את הסיווג האחיד של משלחי היד 1994, שעל-פיו סווגו הנתונים בשנים 1995-2012. הסבר מפורט על סיווג משלחי היד, ראה: "הסיווג האחיד של משלחי יד, 2011" פרסום טכני מספר 81, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
הסבר מפורט לגבי מפתח המעבר בין הסיווגים, ראה "מפתח המעבר מהסיווג האחיד של משלחי היד - 1994 לסיווג ISCO-88", מספר 79, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2010.